

ГЕОРАДАРНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА СВЛАЧИЩЕН ПРОЦЕС В С. БИСТРИЦА, СТОЛИЧНА ОБЩИНА

Ралица Берберова, Биляна Костова

Нов български университет
e-mail: rberberova@nbu.bg, bkostova@nbu.bg

Ключови думи: георадар, свлачищен процес, с. Бистрица

Резюме: В тази работа са представени резултати от георадарно изследване, при което е установен свлачищен процес в района на с. Бистрица, Столична община. Обектът не е включен в Регистъра на свлачищата в България.

GPRS INVESTIGATION OF LANDSLIDE PROCESS IN AREA OF BISTRITSA VILLAGE, SOFIA

Ralitzia Berberova, Bilyana Kostova

New Bulgarian University, Natural Sciences Department
e-mail: rberberova@nbu.bg, bkostova@nbu.bg

Keywords: GPRS, landslide, Bistritsa village

Abstract: This paper presents the results of GPRS investigation. A landslide process has been established in the area of the village of Bistritsa, Sofia Municipality, which is not included in the Register of landslides in Bulgaria.

Въведение

За периода от 2010 до 2017 г. по официални данни от НСИ са настъпили общо 39 837 броя кризисни събития. 5 713 от тях или 14,34 % са възникнали вследствие на природни процеси и явления. От тях 561 бр. или близо 10 % са вследствие на свлачищни процеси [1, 2].

Свлачищните процеси имат природен или техногенен произход [3–4]. Класифицират се по разнообразни характеристики: по дълбочина - плитки и дълбоки; по скорост на свличане - бързи и бавни; по възраст – съвременни и древни; по местопоявление – крайбрежни, крайморски и др. [5, 6]. Те са обект на геоложки, хидрогеоложки и инженерно-геоложки изследвания и проучвания [7–12]. Създават се и се поддържат регистри и геоинформационни системи, вкл. от аерокосмически наблюдения на тези райони [13–18].

На територията на България са определени няколко свлачищни района: Североизточен, Дунавски, Предбалкански, Източнородопски, Източномаришки, Софийски и Струмски [2, 5–6].

В Софийския свлачищен район тези процеси са концентрирани в Банкя, Кокаляне, Бистрица и Драгалевци, селата Драговищица, Кътина и др.

В страната ни са разработени и приети нормативни актове и стратегически документи за борба със свлачищните процеси [19–20]. Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) поддържа Регистър на свлачищата в България [16–18]. Регистърът представлява информационна система с електронна база данни, която осигурява информация за свлачищните райони на територията на страната и на районите с абразионни процеси по Черноморското и ерозионни процеси по Дунавското крайбрежие. Регистърът периодично се актуализира, като информацията в него се въвежда и поддържа от три държавни дружества за геозащита, които функционират на териториален принцип [19]:

- ✓ *Държавно дружество за геозащита – Перник:* гр. София, София - област, Перник, Кюстендил, Благоевград, Пазарджик, Пловдив, Смолян, Стара Загора, Хасково и Кърджали [16, 19];
- ✓ *Държавно дружество за геозащита – Варна:* Добрич, Шумен, Варна, Бургас, Сливен и Ямбол [17, 19];
- ✓ *Държавно дружество за геозащита – Плевен:* Видин, Монтана, Враца, Плевен, Ловеч, Габрово, Велико Търново, Русе, Силистра, Търговище и Разград [18, 19].

Целта на настоящата работа е да представи резултати от георадарно изследване в района на с. Бистрица, Столична община, при което е установен свлачищен процес.

Обект

Обект на изследване е свлачищен процес в с. Бистрица, Столична община.

Метод и апаратура

Георадарното изследване е съвременен геофизичен метод, при който се използват радиовълни за картиране на подземни обекти или повърхнини. Методът е безразрушителен.

В изследването е използван георадар (GPRS - Ground Penetrating Radar System), модел X3M, MALA (Фиг. 1). Преносимата система се състои от основен контролер (компютър, снабден с нужния софтуер), модулатор, антена-излъчвател и приемател с честота 250 MHz, прецизен селективен многочестотен приемник и система за дигитализация, цифров тахометър с вид на колелото 250–800. Отраженият сигнал от различните земни пластове се приема и дигитализира в GPR. Данните за всяко едно измерване съдържат информация за изследвания обект в дълбочина. Информацията от отделните профилни измервания се събира в двоични файлове. Освен резултатите от измерванията, GPR записва в отделен файл допълнителна информация, касаеща конкретните условия на измерване: работна честота, резолюция - брой стойности за едно измерване, излъчена мощност, брой измервания в една линия и др. [21–23].

Извършени са георадарни изследвания с дълбочинно проникване на сигнала до 7 m. Георадарното изследване е направено при сух терен, което прави грешката на измерването пренебрежима.

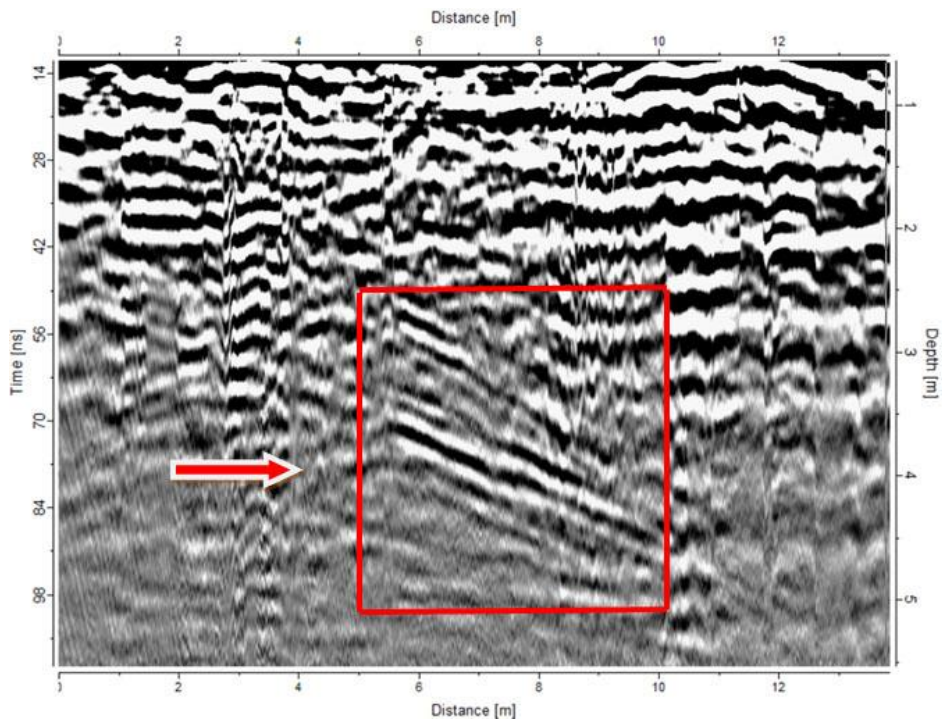

Фиг. 1. GPRS, X3M, MALA

Резултати и дискусия

Изследваният терен се намира в границите на село Бистрица (Фиг. 3). Теренът за изследване е избран на базата на първоначален оглед в района и установени вторични белези за потенциален свлачищен процес – пукнатини по сгради, наклонени огради, пукнатини по уличната настилка. Районът е застроен, като част от сградите се обитават целогодишно, а други – сезонно.

Фиг. 2 представя радарграма, на която се наблюдава ясно свлачищен процес на 2,5 m в дълбочина от повърхността. Свличането е на скалите, които се разкриват и на земната повърхност, което би позволило при активизиране на процеса да има увличане на целия скален пласт от дълбочина 2,5 m до земната повърхност. Подобен процес би довел до значителни нарушения на сгради и съоръжения върху земната повърхност.

Фиг. 2. GPRS измерване – радарграма на свлачищен процес в с. Бистрица

Село Бистрица е район, който е уязвим от свлачищни процеси и е включен в Картата на геоложките опасности в България [5, 6].

Селото административно попада в обхвата на проучвания на държавно дружество „Геозащита Перник“ [16]. Справка в Регистъра на свлачищата в страната ни показва, че този обект не е включен в Регистъра. Установяват се други два обекта в прилежащи вилни зони на селото, които са отбелязани като обекти „А“ и „В“ (Фиг. 3).

Фиг. 3. Местоположение на установения свлачищен процес спрямо свлачища, включени в Регистъра на Геозащита Перник (обекти А и В) [16]

Заклучение

Въз основа на получените резултати могат да се направят следните изводи:

- ✓ Установен свлачищен процес, който не е включен в Регистъра на свлачищата в България.
- ✓ Георадарните изследвания са съвременен метод, чрез който може да се установи наличието на свлачищен процес.
- ✓ Необходими са допълнителни инженерно-геоложки проучвания за установяване на площта на свлачищния процес, определяне на неговите характеристики, преценка за включването му в Регистъра на свлачищата и оценка на необходимостта от предприемане на укрепителни дейности.

Благодарности: Настоящата работа е осъществена в Лаборатория по природни бедствия и рискове и Лаборатория по геология към Бакалавърски факултет на Нов български университет.

Литература:

1. Национален статистически институт, Кризисни събития, <http://www.nsi.bg/node/2891>
2. Берберова, Р., Б. Костова. 2019. Свлачищни кризисни събития на територията на Р. България за периода 2010–2017 г. Сборник с доклади от XV Международна научна конференция SES'2019. ИКИТ–БАН. 227–231.
3. Мардироян, Г. 2009. Природните бедствия и екологични катастрофи – изучаване, превенция, защита. Второ допълнено и преработено издание. Проф. Марин Дринов – БАН
4. Близнаков А., Б. Рангелов, Г. Мардироян. 2011. Природни бедствия – възникване, последици, защита. Авит консулт
5. Геоложката опасност в България, карта в М 1:500 000
6. Илиев-Бручев, И. (ред.). 1994. Геоложката опасност в България. Обяснителен текст към карта в М 1:500 000. Изд. на БАН
7. Бручев, Ил., Франгов, Г. 2000. Условия и фактори за възникване на свлачищни процеси. В сборник доклади "Свлачищните процеси в България". НКС-ПКЗНБАК. 38–56
8. Франгов, Г. 2001. Прогнозно райониране на страната по степен на свлачищна опасност. Научна сесия ВСУ'2001. София. 85–92
9. Бручев, И., П. Иванов, Н. Добрев, Г. Франгов. 2006. Защита на населението и материалните фондове от геоложки опасности. В: Докл. НПК по управление в извънредни ситуации и защита на населението, 10.11.2005 г. София. 301–306
10. Бручев, И., Р. Върбанов, Г. Франгов. 2006. Оценка и управление на свлачищни рискове. В: Докл. Научно-практ. конф. по управление в извънредни ситуации и защита на населението, 10.11.2005 г. София. 307–314
11. Бручев, И., Р. Върбанов, Г. Франгов, Н. Добрев, П. Иванов, Б. Беров, Х. Дянков. 2006. Актуализиране картата на свлачищата в Република България. В: ННТК „Състояние и овладяване на свлачищните и ерозионните процеси в РБългария“. София. Акад. изд. "Проф. М. Дринов". 23–31
12. Матова, М., Г. Франгов, П. Иванов. 2008. Геоложка уязвимост на околната среда в България. В: Докл. на научна конф. с междун. участие ВСУ' 2008. София. Т. 2. 100–106
13. BGS National Landslide Database, <http://www.bgs.ac.uk/research/engineeringGeology/shallowGeohazardsAndRisks/landslides/NLD.html>
14. USGS, Landslide Hazards Program, <http://landslides.usgs.gov/>
15. NASA, <https://www.nasa.gov/feature/goddard/2016/using-nasa-data-to-detect-potential-landslides>
16. Геозащита Перник, <http://gz-pernik.mrrb.government.bg/map/>, посетен на 11.10.2020 г.
17. Геозащита Варна, <http://gz-varna.mrrb.government.bg/map2/>
18. Геозащита Плевен, <http://gz-pleven.mrrb.government.bg/map2/>
19. Наредба № РД-02-20-1 от 19 юни 2014 г. за условията и реда за вписване и поддържане на регистър на свлачищните райони на територията на Република България, на районите с абразионни и ерозионни процеси по Черноморското и Дунавското крайбрежие и мониторинга им, Обн. ДВ. Бр. 53 от 27 Юни 2014 г., изм. ДВ. бр. 102 от 12 Декември 2014 г.
20. Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015-2020 г., 2015.
21. Ground Penetrating Radar: Theory and Applications. 2009. Editor: Harry M. Jol
22. Петров, Г. Концептуален фреймуърк за визуализация и цифрова обработка на радарграми, Сборник с доклади от IX научна конференция с международно участие SES'2013, 2014, 377–380.
23. Petrov, G., V. Karlova-Sergieva, R. Berberova. 2013. Software tools for georadar data. Processing and visualization. Proceedings of Technical University Of Sofia. 63. 4. 51–60. ISSN 1311-0829.